

TAMARIU

Ge. Hi., 160).

Del castell o torre que ocasionà el nom se'n parla sobretot en els segles de tibantor o guerra amb França, car llavors esdevé posició crucial, en un angle avançat i muntanyós de la frontera: 1346: «la torre de *Tal-tabuyll*» (*InvLC*, s. v. *torr*); 1380: «la torra de *Tautauull*» (*ibid.*); 1384: «la torra del *Far de Tautauull*» (*id. ib.*); 1598: «lo castell de *Tautabull*» (*RLR* LX, 67). Cap addició important en la llista de Ponsich (*Top.*, 61).

Es poden trobar altres notícies històriques i toponímiques del terme de *Talteüll* en: Aragon, *Les Anciens Châteaux forts des Corbières roussillonnaises*, publ. a Montpellier, 1882, amb notícies sobretot de c. 1640, cf. *RLR* (XXIX, 65) Leon Tiffou, «*Tautavel*, ou mieux, *Tal-te-vull*: Essai d'histoire locale», Perpinyà, 275 pp., 1934. Rica també en informació local la tesi de «*Diplôme d'Et. Sup.*» de Michèle Comelade, Montpellier 1969. I en Salow, *Uschgn. zwischen Languedoc und Roussillon*, pp. 246-247, que visità una masada entremig de *Talteüll* i *Tuchan* on encara es parla català. Pere Vidal (*Guide des Pyr.-Or.*, 488): 1 k. al Nord del poble hi ha capella de les *Santes Puellas*, que ja consta «ad Sanctas *Pudseles*» en doc. de 1292. Anota també en aquestes fonts el NL *Gorner*, a. 1292, nom d'una resclosa < *Gorg Ner* 'negre' (cf. a l'enq. xxv, 160.19).

2) *Talteüll*, llogaret de l'Alta Segarra, uns 100 hab., agre. al mun. de *Massoteres*, al caire de la serra entre Guissona (7 k. més al SE.) i l'alt Riu Bragós. Pron.: *tartèül*, a Freixenet (Casac. 1920); *id.* a Cabanabona, 1931 (Ll. 29, 222); i en el llogaret mateix, 1964 (enq. XLII, 153 ss.).

MENCIONS ANT. 1044: «in term. de *Talteuullo*» cit. junt amb La Prenyanosa. *Indatat S. XI: Talteuul* junt amb Mor (es llegia *-teuul*); 1076: «castrum *Talteuul*», 3 cops, junt amb Agramunt, Sanaüja i Riu Bragós (llegits tots ells a l'Arx. de Sols.); 1151: *Talteui*, var. *Talteul* (Kehr, *Papsturk.*, p. 329); 1163: *Talteuil* (Villan., *Vi. Lit.* IX, 230.11); 1171: Arnaldum de *Taltevul* (*Cart. Poblet*, p. 202); 1179: *Tautaul*, junt amb *Biscarri* (MiretS., *Templ.*, 324); 1189: Ferrarii de *Taltevul* (*Cart. Poblet*, p. 71); 1199 (*Cart. id.*, 54); 1205: *Taltavul* (*Cart. St. Cugat III*, 377); 1280: «*Taltabuill*, Bioscha, Madreny, Oliana, Tiurana» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 115); 1292: *Tautauul* (junt amb *Massoteres: InvLC*, s. v. *sent*); 1359: *Taltaul* (*CoDoACA* XII, 61).

ETIM. Els ve el nom del castell, al qual el senyor feudal aplicava l'orgullós dictat: «*Tal te vull*, així vull que siguis i et mantiguis: meu, lliure de tothom (comte, rei...)». Nom homòleg del de molts castells que hem explicat en articles precedents (*Tallendre*, *Tor-nafort*, *Malgrat*): a despit del rei etc.

Encara es devia repetir en alguns altres llocs, on no ha deixat documentació antiga ni gaire coneixement. Un potser, després desert i emboscacat —crec en el Maresme— potser no lluny de Caldetes: en un ho-

menatge a Joan Maragall (1960) a Caldetes es feia memòria del projecte de monument al poeta, del qual s'havia posat la primera pedra en el Bosc de *Taltevull*. Un poc alterat en la pron. (-*vui* en -*vuit*), sota l'acció d'una etim. pop. hi ha Can *Taltevuit* a Eivissa, te. St. Gertrudis de Fruitera, prop de *Beniformiga*. I en el cognom *Daltabuit*, més conegut de Bna. o altres llocs veïns.

¹⁰ *Taltevuit*, *Taltevull*, *V. Talteüll Tamanya*, *V. T.* (misc. moss.) *Tamarell*, *Tamarigar*, *Tamariguer*, *Tamarit*, *V. Tamariu*

¹⁵ TAMARIU

Amb les variants del nom de l'arbust, i llurs derivats. Per a llur història i explicació etimològica, veg. *DECat* VIII, 248-249. Com a nom comú *tamariu*, en docs. rossellonesos des de 1318.

El Tamariu, nom d'una pda. rural rossellonesa, del te. d'El Soler (1960, xx, 40.25, 40.3), que en el cadastre figura com *Tamaris* (en pl.). Recullo el nom de *Plaja de Tamaniu*, a la costa de Portvendres (en forma alterada per dilació de la nasal); ja en doc. de cap als Ss. XIII-XIV: «loco vocato *Sa Tamariu*», en el *terrier* de Cotlliure (132.19 i 26; *RLR* XII, 122). Nom que es repeta, i ja de molt antic, uns 20 k. al Sudest, en la costa Nord del Cap de Creus, sens dubte també una platja o cala, citada en la forma arcaica *Ipsa Tamariz*, en 4 docs. del S. x, com afr. del te. del cenobi de St. Pere de Roda en l'enumeració: «Molí de Balasco ad *ipsa Tamariz* --- *Petrafacta* [Perafita] i el Penís» (*Gran i Petit = Penino Peninell*) en aquesta forma correcta *Tamariz* va en una butlla papal de 990 (*MarcaH.*, 990.24); en grafia imperfecta *Tamarix*, en una butlla de Benet VI (*MarcaH.*, a. 974; *MarcaH.*, 906.49; i Villan. xv, p. 337); reiterat en un precepte de Lotari de 982 (*MarcaH.*, 927.10), i ja en una donació de Gaufred, comte de Rosselló, a. 974; també amb *-rit* imperfecte (*MarcaH.*, 902, 922.52). Cf. *MarcaH.*, col. 352. En part d'aquests documents sembla que *Tamarix*, *-ris*, *-rit* són còpies alterades de *Talabrix* (veg. art. *Talabre*, supra).

En fi, encara més al Sud, a la Costa Brava de l'Emp., *Tamariu*, gran platja i cala, on junt amb un veïnat de pescadors, ha acabat per formar-ne un poblet d'estiuejants i vacances, 5 k. a l'E. del seu mun. Palafrugell, entre el Cap de St. Sebastià i la partió amb Begur, oït ⁵⁰ «a *tamariu*», a Palafrugell, Casac. 1920; i jo, a Palafrugell i St. Sebastià, des de 1931 (exc. 229, Ll. i, 93). També aquí hem de suposar que primer es digué «la (plaja) *Tamariu*», com a Portvendres i Cap de Creus, d'on l'ús, que allà quedà fixat amb article femení.

En textos del Nordest, en tenim encara altres dades medievals: 1106: *Ipsa Tamariz*, prop de Terrats (err. *Tainariz*) (*CoHe. Moreau* XLIII, 90); 1235: «ad ila faxia de *Tamaritz*» (*Arx. de St. Joan de Perp.*, Perpinyà); 1292: «loco vocato *Tamariu* --- a les *Tamarius*» (en el *terrier* de Millars, fº 3 i 6) (*Alart, l. c.*).